

'Iedereen was verliefd op Ramses Shaffy'

Locaties | reportage Cafés, woonhuizen, theaters: overal in Amsterdam liet Ramses Shaffy sporen na. Daan Bartels bundelde ze in een wandelgids vol anekdotes. Zo brengt hij de artiest opnieuw tot leven.

tekst **Sander Becker**
foto's **Joris van Gennip**

Op 1 december is het precies vijftien jaar geleden dat Ramses Shaffy overleed. Na zijn dood is het vijfdeel geen moment stil geweest rond de legendarische artiest. Postuum is hij gecerd met een musical, een tv-serie en een tentoonstelling. Er waren allerlei muzikale hommages en er verschenen boeken over hem.

Daan Bartels, kenner van het Nederlandse lied, voert aan dit eerbetoon nu iets heel nieuws toe: een wandelgids langs plekken in Amsterdam die belangrijk waren in Shaffy's leven. Het Amsterdam van Ramses Shaffy, dat komt weekend wenschijnt, is een zogeheten 'dwangrijke' de tekst is een kwartslag gedraaid. Zo past er meer informatie op een blad. De opstandige lay-out sluit ook mooi aan bij Shaffy's rebelse karakter.

"Ramses stond voor vrijheid en dat sprekt nog altijd veel mensen aan", zegt Bartels. "Hij was wans van regels en gezag. Dat komt het duidelijk naar voren in zijn lied *Laat me*, waarin hij zingt hoe hij altijd zijn eigen gang is gegaan. De tekst was hem op het lijf geschreven. Hij heet de vrijheids-

drang ook terug in *Zonder hanger*, over de periode dat hij falliet werd verklaard. Veel mensen zouden zich in zo'n situatie geboren voelen, maar Ramses zag het juist als een bevrijding: hij hem viel niets meer te halen."

Bartels gaf bijna tien jaar achtereen Shaffy-wandelgidsen door Amsterdam. Vonders keren leidde hij groepen langs adressen waar de artiest had gewoond of opgetreden. Na hij gongte in met de wandelgidsen, heeft hij zijn kennis over Shaffy gebouwd in de wandelgids. In totaal beschrijft hij zestig locaties, verspreid over een route van 15 kilometer. Het boekje bevat ook nog tien losse adressen die buiten het traject vallen. Alles bij elkaar is het een flinke tipfel, becaamt Bartels. "Maar je hoeft de wandeling niet in één keer te lopen. Je kunt je ook beperken tot een deel. Of je gebruikt de gids als leesboek." Dat laatste kan inderdaad prima, want er staan veel illustraties in. Zo krijg je vanuit je leze stoel al een aardig beeld van de plekken waar Shaffy rondstruinde, zeker met Google Maps en Street View erbij.

Het zwaartepunt van de route ligt rond de metrostation Vijzelgracht. Beelden in dit station, pal boven de roltrap, hangen een lichtgevend kunstwerk dat kunstenaar Marian Laaper aan Shaffy heeft gewijd. Het heeft de vorm van een metropoliogred: één voor een lichten lijnen op de uiteindelijke samen de treint van de zanger vormen. Bartels: "Je moet wel even geduld hebben voordat het portret compleet is."

Een groot deel van zijn werkzame leven woonde Shaffy hier vlak om de hoek, op de Derde Weteringkade. Het huis - nummer 42 - lag op strompelafstand van de Gelagkamer. Shaffy's stamcafé. "In de jaren zestig en zeventig gaf Ramses thuis grote, hippe feesten", vertelt Bartels. "Als hij het te druk vond, slachtte hij naar De Gelagkamer. Daar kwamen veel acts en andere artiesten. De afspraak was: alle creas-

'Hij nam geen blad voor de mond en durfde alles'

tieve ideeën die je hier bedacht, moest je daarvoorheen toe uitvoeren brengen."

De nieuwe eigenaren doopen De Gelagkamer dit jaar om tot Bar Shaffy. Binnen herinnert weinig nog aan de zanger. Er prijken enkele kleine foto's van hem aan de muur, maar Alex en Marco van Batten domineren. "Elke avond voor sluitingsstijl draaien we ook een lichten nummer *Laat me*", vertelt mede-eigenaar Job van de Wolf. Toch zouden een paar mooie Shaffy-porters in het interieur niet mistaan, zegt Bartels. Hij

noemt een website waar je prachtige beelden kunt downloaden, gratis en in groot formaat. De wand neemt het enthousiasme op een bevestigde, dus wie weet welke transformatie het café binnenkort nog zal ondergaan.

De sluitingsgidsen van hun stamcafé eeven Shaffy en zijn vrienden als 'het ergste wat hen kon overkomen', weet Bartels. "Gelukkig konden ze altijd nog terecht bij Café Mollers, een paar deuren verderop."

Over dit café kent Bartels een smakelijke Shaffy-anekdote. "Op een avond was er een klant die zei: 'De eerste die podestaak een rondje over het Weteringcircuit hiernaast rent, krijg ik hele avond gratis drank'. Shaffy trok meteen al zijn kleen uit en begon te rennen. Toen hij halverwege de rotonde was, reed er ineens een politiebuis naast hem. Shaffy moest net naar het bureau, in z'n naam. De gratis drank kon hij vergeten."

Uit de overgeleverde verhalen komt Shaffy naar voren als een gulle man die op grote voet leefde. Had hij geld, dan trakteerde hij zijn vrienden nryal op drank en eten. Was hij blut, dan consumeerde hij op de pof. Omdat hij vaak niet terugbetaalde, zat er een leger deurwaarders achter hem aan.

Deurwaarders
"Shaffy probeerde hen af te schudden met middeleeuwse naamboedjes op zijn deur, chic uitgevoerd in marmer of koper", vertelt Bartels. "Hij verving de boedjes geregeld, anders hadden de deurwaarders het door. Hij verven telkens nieuwe namen en beroepen,

Kunstwerk over Shaffy's leven in metrostation Vijzelgracht in Amsterdam (links). Hierboven staat schijver Daan Bartels bij de oude woning van Ramses Shaffy. Onder: de artiest in de jaren zestig. FOTO AWP

heel grappig, zoals Geertje Gielewied (souffleuse), Binje Woerkeert (kleedster) en Poenije Bils (vragster)."

Achtien het boek staat een Q&A ook die leidt naar een playlist met Shaffy's muziek: bij elke locatie een topspelende lied. Bij de zestiende-eeuwse Montebaanstoren hoort je bijvoorbeeld het ontroerende 'Is stel in Amsterdam, dat Shaffy ter plekke schreef. Bij het café De Heeren van Armetst klinkt *Zing, recht, juul, bid, lach, werk en honderd*, dat Shaffy daar ooit samen zong met Boudewijn de Groot en Frank Boerjens. In 1964, toen dit café nog Moulin Rouge heette, bracht Shaffy er zijn show *Shaffy Chantant* ten gehoe.

Onder de toehoorders was stiekem ook ene prinses Beatrix met haar nog niet officieel aangekondigde vriendin Claus. De twee wilden het culturele fenomeen waar heel Amsterdam voor uitliep kennelijk ook welken met eigen ogen aanschouwen.

"Iedereen was derwijs verliefd op Shaffy", zegt Bartels. "Hij was hartstikke knap, echt een stuk. Als hij ergens binnenkwam, dwong hij meteen de aandacht af, ook als hij er geen moeite voor deed. Hij was charisma-tisch en vrijzinnig. Hij nam geen blad voor de mond en durfde alles. Het schijnt dat hij eens tegenover een vol terras ging zitten en de mensen nadeed omde ze volgens hem in chagrijng koken."

Bartels ontmoette Shaffy diverse keren, maar pas laat in het leven van de artiest. Het contact kwam tot stand dankzij Liekebeek List, met wie de liedkenner via zijn werk bij

de Vans innig bevriend was geraakt. "Tijdens hun latere optredens heb ik Ramses een paar keer achter de schermen begeleid als hij alleen was. Hij was heel aardelijk en maakte grote indruk op me."

Shaffy's toekomstige levensaan en vrijheidsdrang zullen het publiek altijd blijven aanspreken, vermoedt Bartels. Dat merkte hij al tijdens de rondleidingen. "Je liepen vaak saders met hun zoon mee. Ramses raakt dus ook nieuwe generaties. Hij was opterlijk home- of buickesed en deed daar totaal niet moeilijk over. Iets wat opterlijk bij de huidige tijdgeest past. Verder had hij een grote hang naar spiritualiteit en de hog huw, op een heel vrije manier, wat ook weer aansluit bij het nu. Niet voor niets klinken zijn teksten nog vaak bij viertien- en kerken."

Bartels zelf heeft ook wat van de zanger opgesnakt. "De grote ontdekking voor mij is dat je je eigen leven wat meer kleur kunt geven als je het vrijzinnige voorbeeld van Ramses volgt. Zo'n les is tijdloos."

Het Amsterdam van Ramses Shaffy
Dian Ramses Shaffy, Uitgeverij Komma, 288 blz., €29,95